

Una primera valoració de l'estratègia econòmica de la UE per superar la crisi i millorar la competitivitat

Tatiana Fernández

Departament d'Economia i Coneixement

La crisi econòmica que va esclatar l'octubre de 2008 és la pitjor des de la Segona Guerra Mundial. El que va començar sent una crisi financera, a Europa es va veure agreujada per la crisi de confiança en el deute públic grec —que es va contagiar ràpidament a altres països de la zona euro— i pels greus problemes de competitivitat i d'endeutament excessiu a alguns països de la zona euro. La delicada situació del sistema financer europeu, amb una elevada exposició al sector immobiliari (hipoteques, crèdits als promotors...), es va traduir en restriccions de crèdit a l'economia real, que es van intensificar amb la crisi del deute sobirà i que encara avui continuen dificultant la recuperació de l'activitat econòmica.

En aquest marc, els governs de la UE han hagut de fer front a tres grans reptes simultanis:

- Donar resposta als problemes més urgents causats per la crisi econòmica.
- Recuperar la competitivitat de la UE enfront dels seus principals competidors mundials.
- Donar resposta i posicionar la UE davant dels grans reptes globals (pes creixent de les economies

emergents, canvi climàtic, escassetat de matèries primeres, problemes del sistema financer mundial, etc.).

La crisi econòmica ha posat a prova la solidesa de la Unió Monetària Europea (UEM) i ha fet aflorar les febleses del seu marc institucional, i en alguns moments fins i tot ha fet que s'arribés a qüestionar la sostenibilitat de l'euro. Els esdeveniments han fet pal·lès que la zona euro no estava preparada ni disposava dels instruments adequats per donar una resposta a una crisi com la que hem viscut. La qüestió rellevant en el moment actual és, per tant, si aquesta crisi comportarà canvis importants en la unió monetària o si una vegada passada la tempesta tot continuarà igual. L'any 2010, els dirigents polítics han consensuat amb més o menys dificultats mesures per respondre a la crisi i donar suport a les economies de la zona euro. Moltes d'aquestes mesures fa uns anys eren impensables. Sens dubte la resposta de la UE a la crisi ha suposat un salt endavant en el procés d'integració europea, que adreça els problemes més immediats de

la crisi, però que manca d'ambició i de visió a llarg termini.

Algunes de les mesures que s'analitzen al paper de treball són les següents:

- El reforçament del Pacte d'Estabilitat i Creixement i del marc de supervisió de les finances públiques per garantir més disciplina pressupostària i evitar els excessos que van originar la crisi de 2008. En aquest àmbit, les mesures específiques que cal implementar són molt més difícils de consensuar que els grans objectius.
- Un marc millorat per vigilar la competitivitat per garantir que els estats membres coordinen les seves polítiques econòmiques i afavoreixen la convergència de les seves economies tot evitant l'aparició dels grans desequilibris dels anys previs a la crisi. A la pràctica, però, aquest tema no està gens ben resolt atès que l'Estratègia Europa 2020 no aporta cap solució al problema principal de la seva antecessora: manca de competència de la UE en els àmbits rellevants per millorar la competitivitat.
- La creació del Mecanisme Europeu d'Estabilització Financera per prestar diners a estats en dificultats extraordinàries i que està operatiu des del mes de juny de 2010 és un pas històric que permet avançar cap a un augment de la solidaritat financera entre els estats membres, si bé és un pas tímid i ha calgut recórrer a l'FMI.
- Pel que fa a la regulació dels mercats financers destaca el reforçament de la governança dels mercats financers, mitjançant la creació de tres noves autoritats europees de vigilància dels bancs, les asseguradores i els mercats borsaris, i la creació d'un consell europeu de riscos sistèmics per vigilar l'estabilitat financera. Així mateix, la Comissió Europea va aprovar durant el 2010 diverses propostes legislatives per millorar la regulació dels mercats financers europeus, algunes de les quals ja s'han adoptat. Un altre tema controvertit que també està sobre la taula és el de la introducció

de noves taxes a la banca per sufragar futures crisis del sector i el de la creació d'un impost sobre les transaccions financeres internacionals per desincentivar les pràctiques de risc i obtenir ingressos.

A la UE hi ha un consens molt ampli entre dirigents polítics, experts i ciutadans sobre la necessitat de reforçar el govern econòmic de la UE. En canvi, el consens per relançar el mercat únic no és tan ampli, al contrari, són molts els actors que veuen l'aprofundiment del mercat únic com una amenaça. Un mercat únic profund i eficaç és un element indispensable per a la competitivitat de l'economia europea i per al bon funcionament de la unió monetària.

En altres temes cabdals per al futur de la Unió Monetària tampoc no és possible, ara per ara, assolir un consens, particularment pel que es refereix al pressupost de la UE i al seu sistema de finançament, que ha tocat fons. Amb un pressupost que equival únicament a l'1% del PIB (63 cèntims diaris per ciutadà) i amb bona part dels recursos compromesos en la política agrícola i en els fons per a la cohesió, no és possible dur a terme iniciatives europees d'estímul conjuntural, ni transferències per compensar impactes asimètrics, ni programes europeus amb impacte a escala de la UE. En aquest marc s'ha plantejat crear impostos europeus i un mercat de bons europeus per finançar els grans projectes d'infraestructures d'interès europeu.

En aquest context, els dirigents de la UE i dels estats membres tenen ara una gran oportunitat i una gran responsabilitat per assolir acords valents i ambiciosos que permetin avançar en el procés d'integració europea. A la UE cal un debat profund i ampli sobre aquestes qüestions, atès que l'Estratègia UE 2020 i les mesures per reforçar la governança econòmica de la UE són clarament insuficients per impulsar una economia europea dinàmica i sostenible i per aconseguir que els ciutadans s'identifiquin més amb el projecte europeu.